

Лещук Г. В.

*доктор економічних наук,
професор кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Савків У. С.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Іванюк Т. Л.

*асистент кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-297-8-29>

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Бухгалтерський облік як один із найважливіших елементів системи управління підприємством становить підґрунтя комплексного та системного збору, накопичення, реєстрації, класифікації, й узагальнення інформації у грошовому вимірнику про майно, капітал і зобов'язання суб'єкта господарювання при безперервному та документальному відображенні всіх господарських операцій.

Запровадження правового режиму воєнного стану суттєво вплинуло на звичний порядок ведення бухгалтерського обліку. Зокрема, вітчизняні суб'єкти господарювання стикнулись із необхідністю відображення в обліку операцій з безоплатної передачі та вилучення майна на користь ЗСУ та підрозділів ТО; зазнав змін і порядок нарахування амортизації на таке майно, а також ті основні засоби, які суб'єкти господарювання не мають змоги використовувати для своєї діяльності у зв'язку із їх розміщенням у зоні ведення бойових дій. Найбільш вразливими від впливу різних факторів із зовнішнього середовища є малий та середній бізнесу.

Для його підтримки на період дії воєнного стану урядом було введено ряд послаблень. Зокрема, запровадження добровільної сплати ЄП, звільнення від сплати ЄСВ за себе та за мобілізованих працівників, зменшення ставки ЄП з 5% до 2%. Окрім того, було скасовано штрафи за несвоєчасну подачу звітності та сплату податків, а також нарахування пені [1].

При цьому слід відмітити, що сучасні особливості ведення бухгалтерського обліку на вітчизняних підприємствах дещо нівелюють основні принципи бухгалтерського обліку, зокрема безперервності та послідовності, що зумовлює необхідність пошуку нових альтернативних управлінських рішень.

Загалом у фінансово-господарській діяльності підприємства будь-яка господарська операція, а саме дія чи подія, що зумовлює зміну у структурі активів, зобов'язань, власному капіталі повинна бути своєчасно відображена за наведеними принципами, тобто безперервності та послідовності, що звичайно ускладнило таке виконання протягом 2022 року.

Проте, слід виокремити певні законодавчо-нормативні документи, що сприяють вирішенню даної проблематики при веденні бухгалтерського обліку та формуванню фінансової звітності на вітчизняних підприємствах на принципах безперервності та послідовності на період воєнного стану, зокрема:

I. Щодо подання та оприлюднення фінансової звітності згідно Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 19.07.2022 р. № 2435-IX [2] та Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 р. № 2115-IX (зі змінами, в редакції чинній на 01.01.2023 р.) [3] підприємства подають фінансові та аудиторські звіти, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи. Аналогічні умови діють і щодо оприлюднення фінансової звітності, разом з аудиторським звітом, звітом про управління, звітом про платежі на користь держави.

У період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення до підприємств не застосовується адміністративна та/або кримінальна відповідальність за неподання чи несвоєчасне подання звітності.

II. Щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану згідно Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо

особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» від 03.11.2022 р. № 2719-IX [4] обов'язковість виконання зобов'язань платниками податків зі звітування перенесено на термін трьох місяців після закінчення воєнного стану, при цьому якщо немає можливості своєчасно виконати свої податкові обов'язки, суб'єкт господарювання звільняється від відповідальності як в частині своєчасної сплати податків, так і в частині своєчасного подання звітності.

III. Щодо предзаповнення декларації про майновий стан і доходи ДПС України запустила у березні 2023 р. сервіс, який функціонує для громадян при декларуванні доходів, фізичних осіб-підприємців, які обрали загальну систему оподаткування, громадян, які здійснюють незалежну професійну діяльність, та громадян, які заявляють право на податкову знижку. Даний сервіс надає можливість визначивши лише період звітного року – отримати з Державного реєстру фізичних осіб – платників податку інформацію про нараховані (виплачені) доходи та нараховані (перераховані) податок на доходи фізичних осіб та військовий збір; отримати попередньо заповнену декларацію на підставі даних Державного реєстру та відповідні додатки до декларації; додати до декларації копії первинних документів як додатки до декларації; перевірити декларацію та у разі необхідності доповнити інформацію з автоматичним перерахунком податкових зобов'язань.

Проте, слід також враховувати схвалення проекту Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» [5] згідно якого окремі норми діють до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, але не пізніше 01.07.2023 р. Зокрема, можливість для ФОПів та юридичних осіб бути платниками єдиного податку III групи з застосуванням ставки єдиного податку у розмірі 2% від суми доходу; можливість для ФОПів-платників єдиного податку I та II груп не сплачувати єдиний податок; зупинення проведення документальних перевірок; зупинення перебігу окремих строків, визначених податковим та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи; незастосування штрафних санкцій за порушення податкового законодавства тощо.

Отже, ведення бухгалтерського обліку в системі управління підприємством за принципами безперервності та послідовності, своєчасне подання фінансової та аудиторської звітності на період дії воєнного стану зумовлює необхідність ретельного відслідковування змін у податковому і господарському законодавстві. Від так прийняті під час

дії воєнного стану певні законодавчо-нормативні документи можуть характеризуватись окремими дискусійними положеннями щодо якісних характеристик фінансової інформації, зокрема в частині своєчасності. Саме тому слід пам'ятати про основну вимогу управління до інформації бухгалтерського обліку та фінансової звітності, тобто достовірність й корисність при прийнятті управлінських рішень.

Література:

1. Прокопова О. М., Кудлаєва Н. В. Бухгалтерський облік в умовах воєнного стану: ключові характеристики та проблемні аспекти. *Економічна наука*. 2022. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9-10_2022/8.pdf (дата звернення: 04.04.2023).

2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 19.07.2022 р. № 2435-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2435-20#Text>

3. Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 р. № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>

4. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» від 03.11.2022 р. № 2719-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>

5. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану від 31.01.2023 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-podatkovogo-kodeksu-ukraini-ta-inshikh-zakoniv-ukraini-shchodo-osoblivostey-opodatкування-u-period-dii-voennogo-stanu>